

**Wyrok z dnia 6 marca 1996 r.
II URN 3/96**

Przepis art. 34 ust. 1 ustawy z dnia 14 grudnia 1982 r. o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin (Dz. U. Nr 40, poz. 267 ze zm.) jest przepisem szczególnym w stosunku do jej art. 33 ust. 1 i 2, co jednakże nie wyklucza możliwości uzyskania renty inwalidzkiej przez pracownika, który podjął zatrudnienie jako inwalida I i II grupy wówczas, gdy spełnione zostaną warunki z art. 32 i 33 tejże ustawy, a stan zdrowia pracownika uległ w czasie trwania zatrudnienia tak istotnemu pogorszeniu, nawet w ramach tej samej grupy inwalidów, że uniemożliwia kontynuowanie dotychczasowego zatrudnienia.

Przewodniczący SSN: Stefania Szymańska, Sędziowie SN: Jerzy Kuźniar (sprawozdawca), Maria Tyszel,

Sąd Najwyższy, przy udziale Prokuratora Witolda Bryndy, po rozpoznaniu w dniu 6 marca 1996 r. sprawy z wniosku Moniki N. przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w K. o rentę inwalidzką, na skutek rewizji nadzwyczajnej Ministra Sprawiedliwości od wyroku Sądu Apelacyjnego w Krakowie z 10 października 1995 r., [...]

u c h y l i ł zaskarżony wyrok i zmienił wyrok Sądu Wojewódzkiego-Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Krakowie z dnia 7 lutego 1995 r., [...] w ten sposób, że przyznał wnioskodawczyni Monice N. rentę inwalidzką według trzeciej grupy inwalidów od dnia 22 grudnia 1993 r.

U z a s a d n i e n i e

Wnioskodawczyni Monika N., urodzona 1 października 1966 r., dochodziła przyznania renty inwalidzkiej, powołując się na zatrudnienie w Spółdzielni Pracy [...] w K. od 1 września 1988 r. do 15 czerwca 1992 r. oraz pobieranie zasiłku dla bezrobotnych od 18 grudnia 1992 r. do 2 grudnia 1993 r.

Z przedłożonego świadectwa pracy wynika, że w toku zatrudnienia w związku z urodzeniem syna Wojciecha, korzystała z urlopu wychowawczego, w okresie od 19 czerwca 1989 r. do rozwiązania umowy o pracę.

Obwodowa Komisja Lekarska do Spraw Inwalidztwa i Zatrudnienia [...] w K. w orzeczeniu z dnia 28 grudnia 1993 r. zaliczyła wnioskodawczynię do II grupy inwalidów, stwierdzając że inwalidztwo w tej grupie istnieje od 1992. W aktach rentowych znajduje się odpis orzeczenia OKiZ [...] w K. z dnia 6 maja 1991 r. zaliczającego wnioskodawczynię do III grupy inwalidów, ze wskazaniem, że inwalidztwo istnieje od dzieciństwa.

Decyzją z dnia 7 stycznia 1994 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w K. odmówił przyznania świadczenia wobec niewykazania 4 lat zatrudnienia. Udowodnione okresy składkowe od 1 września 1988 r. do 18 czerwca 1989 r. oraz od 18 grudnia 1992 r. do 2 grudnia 1993 r. (łącznie 1 rok 9 miesięcy i 3 dni), zostały uzupełnione

okresami nieskładkowymi w wymiarze 1/3 okresów składkowych, tj. 7 miesięcy i 1 dzień, stąd łączny czas zatrudnienia wyniósł 2 lata 4 miesiące i 4 dni.

Rozpoznając odwołanie wnioskodawczynie Sąd Wojewódzki w Krakowie po przeprowadzeniu postępowania dowodowego, w szczególności dowodu z opinii biegłych, wyrokiem z dnia 7 lutego 1995 r. zmienił zaskarżoną decyzję i przyznał odwołującej się rentę inwalidzką według II grupy od dnia 1 września 1993 r.

Sąd ustalił, że wnioskodawczynie cierpi na znaczne zniekształcenie w zakresie stawów biodrowych z powodu obustronnej dysplazji z poważnym zaburzeniem chodu, co kwalifikuje ją od dzieciństwa do II grupy inwalidów. W okresie zatrudnienia, tj. po dniu 1 września 1988 r., w związku z okresem ciąży i urodzeniem dziecka, doszło do istotnego pogorszenia stanu jej zdrowia w ramach II grupy inwalidów; wtedy zaś Monika N. liczyła 22 lata (okres ciąży od VI.1988 r. do II.1989 r.), a więc dla uzyskania uprawnień do renty inwalidzkiej wykazać winna co najmniej 2 lata zatrudnienia i warunek ten spełniła.

Wobec rewizji organu rentowego, Sąd Apelacyjny w Krakowie wyrokiem z dnia 10 października 1995 r. zmienił zaskarżony wyrok i oddalił odwołanie, stwierdzając, że do sytuacji prawnej wnioskodawczynie (inwalidztwo II grupy od dzieciństwa) stosuje się art. 34 ust. 1 ustawy z dnia 14 grudnia 1982 r. o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin (Dz. U. Nr 40, poz. 267 ze zm.), który "jako szczególny wyłącza stosowanie do stanów faktycznych w nim opisanych art. 33 ustawy o z.e.p.," stąd warunkiem koniecznym dla przyznania świadczenia jest wykazanie 5 lat zatrudnienia w ciągu ostatniego dziesięciolecia przed zgłoszeniem wniosku o rentę, zaś wnioskodawczynie tego warunku nie spełnia.

Powyższy wyrok zaskarżył rewizją nadzwyczajną Minister Sprawiedliwości i zarzucając rażące naruszenie prawa, a to art. 33 w zw. z art. 32 i 34 ustawy z dnia 14 grudnia 1982 r. o z.e.p., wnosił o jego uchylenie i oddalenie rewizji organu rentowego od wyroku Sądu Wojewódzkiego-Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Krakowie, względnie o uchylenie zaskarżonego wyroku oraz poprzedzającego go wyroku Sądu Wojewódzkiego i przekazania sprawy temu Sądowi do ponownego rozpoznania.

Zdaniem skarżącego z faktu, iż przepis art. 34 ustawy o z.e.p. jest przepisem szczególnym w stosunku do art. 33 w zw. z art. 32 ustawy nie można wyprowadzać wniosku, iż inwalidzi I lub II grupy, którzy nie przepracowali 5 lat, nie mogą uzyskać renty inwalidzkiej w oparciu o art. 32 i 33 ustawy, a więc na zasadach ogólnych, także po wykazaniu istotnego pogorszenia stanu zdrowia, nawet w ramach tej samej grupy inwalidów.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Rewizja nadzwyczajna jest uzasadniona.

Przepisy rozdziału 2 ustawy z dnia 14 grudnia 1982 r. o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin (Dz. U. Nr 40, poz. 267 ze zm.) dotyczące renty inwalidzkiej stosuje się do różnych sytuacji faktycznych i prawnych, w związku z czym różny jest ich charakter.

Przepis artykułu 34 ust. 1 ustawy o z.e.p. przewiduje prawo do renty inwalidzkiej dla pracownika, który stał się inwalidą I lub II grupy przed podjęciem zatrudnienia po raz pierwszy, w przypadku wykazania okresu zatrudnienia, wynoszącego łącznie z okre-

sami równorzędnymi i zaliczalnymi do okresów zatrudnienia, 5 lat w ciągu ostatniego dziesięciolecia przed zgłoszeniem wniosku o rentę inwalidzką. Jest on przepisem szczególnym w stosunku do przepisów art. 32 i 33 ustawy, ale z powyższego nie można wyprowadzać wniosku, że wyłączone jest stosowanie ogólnych zasad określonych tymi przepisami, a więc, że inwalida I lub II grupy może otrzymać świadczenie rentowe jedynie po wykazaniu 5 - letniego zatrudnienia w ostatnim dziesięcioleciu liczonym od złożenia wniosku o rentę.

Przepis ten ma ułatwiać możliwość ubiegania się o świadczenie osobom, które nie spełniają wymagań ogólnych z art. 32 i 33 ustawy, co oznacza, że jeśli ubiegający się o rentę inwalidzką spełnia warunki określone tymi przepisami, nie ma powodu do stosowania art. 34 ustawy. Te ogólne warunki to inwalidztwo, wymagany okres zatrudnienia i powstanie inwalidztwa w czasie zatrudnienia lub w okresie równorzędnym z okresem zatrudnienia, albo nie później niż w ciągu 18 miesięcy od ustania tych okresów.

Nie budzi też wątpliwości, że warunek istnienia inwalidztwa jest spełniony, jeżeli pracownik, który podjął pracę jako inwalida, doznał istotnego pogorszenia w stanie zdrowia, nawet w ramach tej samej grupy inwalidów.

W świetle ustalonego orzecznictwa Sądu Najwyższego pogorszenie stanu zdrowia, nawet w ramach tej samej grupy inwalidów, uniemożliwiające kontynuowanie dotychczasowego zatrudnienia jest po spełnieniu innych warunków wymaganych przez ustawę o z.e.p., wystarczającą przesłanką do przyznania renty inwalidzkiej. To stanowisko Sądu Najwyższego zawarte zostało m.in. w uchwale z dnia 12 czerwca 1984 r., III UZP 24/84 - OSNCP 1985 z. 3 poz. 6), w której SN stwierdził, że warunki z art. 32 pkt 3 ustawy o z.e.p. spełnia pracownik, który podjął zatrudnienie jako inwalida III grupy, jeżeli w okresach wymienionych w tym przepisie nastąpiło u niego istotne pogorszenie stanu zdrowia w ramach tej samej grupy inwalidów, uniemożliwiające kontynuowanie dotychczasowego zatrudnienia. Taki sam pogląd prawny zawarty został w uzasadnieniach wyroków w sprawach II URN 69/91 z dnia 3 października 1991 r. i II URN 3/93 z dnia 9 marca 1993 r. W wyroku z dnia 7 września 1979 r., II URN 111/79 (OSNCP 1980 z. 2 poz. 35) stwierdzono, że pracownik zaliczony do I grupy inwalidów, który podjął zatrudnienie w specjalnie stworzonych dla niego warunkach, lub na specjalnych stanowiskach pracy, nabywa prawo do renty, jeżeli posiada wymagany okres zatrudnienia, a stan jego zdrowia pogorszył się w czasie tego zatrudnienia, lub w ciągu 18 miesięcy po jego upływie.

Ta konsekwentna linia orzecznicza dotycząca tego problemu kształtowała się już w poprzednim stanie prawnym i trwa nadal, Dlatego też odmienny pogląd Sądu Apelacyjnego, upatrujący prawo do renty inwalidzkiej dla pracownika, który był inwalidą I lub II grupy przed podjęciem pierwszego zatrudnienia jedynie w przepisie art. 34 ustawy o z.e.p., nie może być uznany za trafny.

W rozpoznawanej sprawie Sąd Wojewódzki-Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Krakowie ustalił, że pogorszenie stanu zdrowia wnioskodawczyni w ramach II grupy inwalidów nastąpiło przed ukończeniem przez nią 22 roku życia, stąd też wymagany okres zatrudnienia wraz z okresami równorzędnymi i zaliczalnymi (obecnie okresy składkowe i nieskładkowe) winien wynosić co najmniej 2 lata - art. 33 ust. 1 pkt 2 ustawy o z.e.p. - i po wykazaniu obu tych przesłanek przyznał odwołującej się prawo do renty inwalidzkiej wg II grupy od 1 września 1993 r. [...].

Zdaniem Sądu Najwyższego fakt pogorszenia stanu zdrowia wnioskodawczynie przed 1 października 1988 r. (przed ukończeniem 22 roku życia), nie został należycie wykazany. Monika N. podjęła zatrudnienie od 1 września 1988 r., będąc w ciąży i stan ten nie był przeszkodą w podjęciu pracy, stąd też ogólne stwierdzenie - za opinią biegłych - że do pogorszenia zdrowia doszło w związku i w czasie ciąży, nie może być uznane za wystarczające dla przyjęcia, iż powyższe zmiany w stanie zdrowia nastąpiły przed 1 października 1988 r.

Nie badając tej okoliczności, należy jednak zauważyć za rewizją nadzwyczajną, że co prawda wniosek o rentę złożony został w dniu 2 grudnia 1993 r., a więc już po wejściu w życie ustawy z dnia 17 października 1991 r. o rewaloryzacji emerytur i rent, o zasadach ustalania emerytur i rent oraz o zmianie niektórych ustaw (Dz. U. Nr 104, poz. 450 ze zm.), ale w sprawie znajdzie zastosowanie ustawa z 14 grudnia 1982 r. o z.e.p. i warunki w niej przewidziane, a to wobec treści art. 26 ust. 2 ustawy o rewaloryzacji emerytur i rent, w brzmieniu zmienionym przez art. 1 pkt 1 ustawy z dnia 2 grudnia 1993 r. o zmianie ustawy o rewaloryzacji emerytur i rent, o zasadach ustalania emerytur i rent oraz o zmianie niektórych ustaw (Dz. U. Nr 127, poz. 583) z dniem 22 grudnia 1993 r.

Konieczne więc dla przyznania prawa do dochodzonego świadczenia jest ustalenie, czy wnioskodawczynie do dnia wejścia w życie ustawy, tj. do dnia 15 listopada 1991 r., spełniła warunki do nabycia prawa do renty inwalidzkiej, w tym warunek zatrudnienia liczonego wraz z okresem równorzędnym, tj. okresem urlopu wychowawczego od dnia 19 czerwca 1989 r. (art. 11 ust. 2 pkt 11 ustawy o z.e.p.). Z akt rentowych wynika, że do 15 listopada 1991 r. wnioskodawczynie wykazała ponad 3 lata zatrudnienia wraz z okresem równorzędnym. Spełniła więc warunek określony w art. 33 ust. 1 pkt 3 ustawy o z.e.p., zaś istotne pogorszenie w stanie zdrowia w ramach II grupy nastąpiło, w każdym razie do dnia porodu [...], a więc przed dniem 1 października 1991 r., w którym ukończyła 25 rok życia.

Powyższe daje więc podstawę do stwierdzenia, że Monika N. nabyła prawo do renty inwalidzkiej według II grupy inwalidów od dnia 22 grudnia 1993 r., tj. od dnia wejścia w życie cyt. ustawy z dnia 2 grudnia 1993 r.

Z tych więc względów orzeczono jak w sentencji, uchylając zaskarżony wyrok i odpowiednio zmieniając wyrok Sądu I instancji stosownie do art. 422 § 1 k.p.c.

=====